

Joan Abad
Albert Aulines

**El Turó de la Bateria
o el Puig d'en Roca III**

Article publicat el 22 de gener de 2007
al Diari de Girona (pàgina 24)

L'actual ciutat de Girona està situada enmig d'un plana al·luvial on hi conflueixen quatre rius i està encerclada per diverses muntanyes i turons, un dels quals –el situat al nord-oest i a pocs metres de l'actual pavelló de Fontajau- es coneix amb el nom d'El Puig d'en Roca. Pels estudiosos i amants de la prehistòria a Catalunya, però, El Puig d'en Roca significa alguna cosa més que el del topònim d'un turó perquè es tracta del primer lloc de la geografia catalana on els instruments de pedra tallats que s'hi van localitzar, a principis dels anys setanta del segle passat, es van poder atribuir al període històric més antic de tots: el paleolític inferior.

El procés per identificar i admetre l'antiguitat dels materials arqueològics d'El Puig d'en Roca va ser lent i dificultós perquè fins aleshores, tal com expliquen Eudald Carbonell i Josep Canal a *"El paleolític inferior a les comarques gironines: el començament"* que s'inclou dins la *Història del Gironès* (editada l'any 2002 per la Diputació de Girona), *"es desconeixia l'existència de jaciments tant antics a Catalunya; en conseqüència, no hi havia cap tradició de recerca pel que feia a aquesta cronologia"*. D'aquesta manera es pot entendre, per una banda, que no es reconeguessin com a materials propis del paleolític inferior els còdols tallats que, en el transcurs de les intervencions arqueològiques d'unes sepultures neolítiques, van ser descoberts a El Puig d'en Roca els anys 1954, 1955 i, puntualment, al llarg de la dècada següent. S'ha de dir, però, que tot i no poder precisar la seva veritable cronologia, a Francesc Riuró, un dels

arqueòlegs que va participar en aquelles excavacions, ja li van cridar l'atenció aquells còdols tallats, raó per la qual els va documentar tot realitzant uns dibuixos que, anys més tard, serien de gran ajuda pels futurs investigadors. I, per altra banda, és igualment comprensible que, quan a partir de l'any 1972 un equip d'arqueòlegs encapçalat per Josep Canal i Eudald Carbonell va començar a descobrir més i més còdols tallats i, després d'haver-los estudiat a fons, va considerar que pertanyien al paleolític inferior, bona part del món de l'arqueologia i de l'acadèmia d'aquell moment es mostrés escèptica i disconforme amb aquella interpretació. Després de nombrosos dubtes i aferrissades polèmiques i discussions, una exposició de prehistòria que va tenir lloc l'any 1976 a la Fontana d'Or de Girona va servir per confirmar definitivament la cronologia arcaica dels materials localitzats a El Puig d'en Roca i, conseqüentment, va permetre posar de manifest que el paleolític inferior també era un període històric present a Catalunya.

Si ho comparem amb d'altres zones europees, aquesta descoberta i confirmació del paleolític inferior a Catalunya és un fenomen bastant tardà: mentre a França (Abbeville i Saint Acheul), a Espanya (Manzanares) i/o a Anglaterra (Hoxne i Swascombe) se'n comencen a detectar les primeres evidències a principis del segle XX, a casa nostra, en canvi, no tenen lloc fins a la dècada dels setanta d'aquell mateix segle amb l'esmentada troballa d'El Puig d'en Roca. Aquest retard temporal en el descobriment del paleolític inferior, però, no va impedir que els seus investigadors

visquessin, inicialment, una situació d'escepticisme i de rebuig semblant a la d'altres científics pioners en aquest camp d'estudi. Perquè l'acceptació de noves proves o teories referents a l'evolució humana sempre ha estat difícil, tortuosa i lenta i, de manera especial, quan es tracta dels períodes més antics (és a dir, dels anteriors a l'aparició d'*Homo Sapiens*). A tall d'exemple, es poden mencionar alguns casos cèlebres: les dificultats a l'hora d'admetre la teoria de l'evolució de les espècies per selecció natural proposada per Darwin; la polèmica i tardana acceptació per part de la ciència oficial dels fòssils homínids descoberts a l'illa de Java (Indonèsia) a finals del segle XIX per Eugène Dubois; el reconeixement definitiu dels neandertals com a tals, l'any 1866, més de cinquanta anys després d'haver-se descobert el primer exemplar a Engis (Bèlgica).

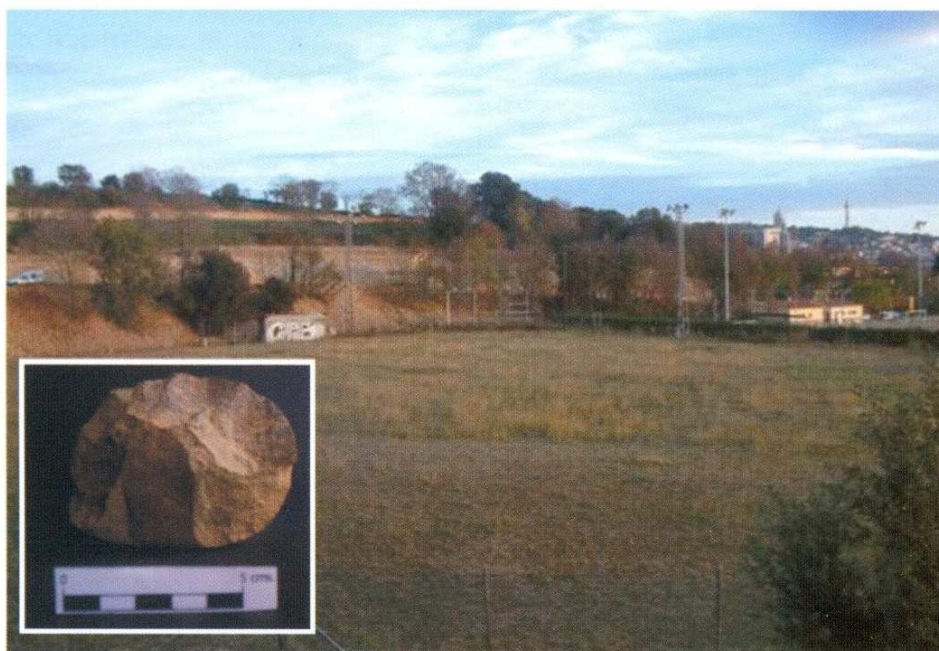
A partir de la confirmació del paleolític inferior a El Puig d'en Roca es va intensificar l'estudi i l'interès per aquest període a tot Catalunya, la qual cosa va comportar el descobriment de més evidències i de nous jaciments a bona part del país. De resultes d'això, es pot afirmar que, a dia d'avui, tres dècades després de l'efemèride d'El Puig d'en Roca, s'ha aconseguit passar de no saber absolutament res d'aquesta etapa a acumular un registre arqueològic que, tot i ser encara fragmentari, ens permet descriure a grans trets com van viure i qui eren les primeres societats humanes que van habitar el territori que avui coneixem com les comarques gironines.

Un dels jaciments que integra l'estat actual de coneixements sobre el paleolític

inferior a Girona el trobem al promontori d'El Turó de la Bateria. Aquest turó -situat davant l'Hospital Trueta i lloc des d'on els francesos van situar els canons durant els setges a Girona- també es coneix, a nivell arqueològic, com "El Puig d'en Roca III" d'ençà que entre els anys 1978 i 1986 s'hi van recollir nombroses -més de cinc-cents- eines de pedra que van poder ser atribuïdes als moments finals del paleolític inferior (en l'argot científic, aquest període es coneix com Axelià o Mode 2).

La tardor d'aquest 2006 s'han iniciat unes obres de construcció a El Turó de la Bateria, precisament en el mateix lloc on hi ha el jaciment d'El Puig d'en Roca III. A conseqüència d'aquestes obres podem esmentar que -i com a darrera novetat en la investigació d'aquests períodes antics de la

humanitat a la bioregió de Girona- s'estan localitzant més instruments (de quars, quarsita i pòfir, bàsicament) característics del Axelià. Si tenim en compte que les reduïdes i disperses cates d'excavació dutes a terme en aquest jaciment i realitzades amb cert esforç i dificultat -perquè eren a pic i pala- a principis dels anys vuitanta per part d'un equip dirigit per Eudald Carbonell, van comportar la descoberta d'un registre arqueològic abundant, és lògic plantejar la hipòtesi que l'actual moviment de terres de les màquines excavadores, que ara afecten a una part molt més extensa del promontori, comportarà la descoberta, a principis de l'any 2007, de més eines de pedra paleolítiques a El Turó de la Bateria o El Puig d'en Roca III

Les obres de construcció iniciades la tardor de 2006 al Turó de la Bateria o El Puig d'en Roca III van suposar la descoberta de nous instruments de pedra tallada pertanyents als moments finals de l'Axelià o Mode tècnic 2 (per exemple: el chopper de uarsita de l'esquerra de la imatge